

केन्द्रीय विद्यालय संगठन, पटना संभाग, पटना

S8SK2

सत्रांत परीक्षा, 2017-18

कक्षा - अष्टमी

क्र० सं०..... 2443

संस्कृतम्

समय- सार्द्धहोराद्वयम्]

[पूर्णांकाः-80

छात्रस्य / छात्राया नाम

खण्ड क्रमांक दिनांक

केवलं परीक्षकस्य कृते -

क

ख

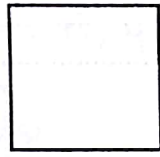
ग

घ

योगः

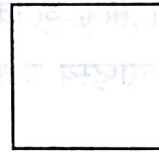
+

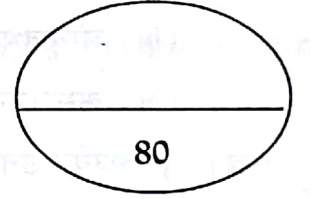
+

+

=

08

14

24

34

वीक्षकस्य हस्ताक्षर

परीक्षकस्य हस्ताक्षर

अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति -

खण्ड क	-	अपठित अवबोधनम्	अङ्काः - 08
खण्ड ख	-	रचनात्मकं कार्यम्	अङ्काः - 14
खण्ड ग	-	अनुप्रयुक्त व्याकरणम्	अङ्काः - 24
खण्ड घ	-	पठित अवबोधनम्	अङ्काः - 34

निर्देशाः -

1. उत्तराणि अस्यामेव पुस्तिकायां निर्दिष्टस्थाने लेखितव्यानि ।
2. अन्यत्र कुत्रापि लिखितेभ्यः उत्तरेभ्यः अङ्काः न प्रदास्यन्ते ।
3. समस्ताः प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति ।

खण्ड-क (अपठित अवबोधनम्)-08

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा निर्देशानुसारम् उत्तरत -

संस्कृतभाषा संसारस्य सर्वासु भाषासु प्राचीनतमा अस्ति । एषा आर्याणाम् भाषा अस्ति । संस्कृतभाषायाः हिन्दीभाषायाः च परस्परं जननी-पुत्री सम्बन्धः वर्तते । वेदाः, रामायणं महाभारतं च संस्कृते एव निबद्धाः सन्ति । श्रीमद्भगवद्गीता संस्कृत भाषायाम् एव विद्यते । कालिदासः, भासः, भवभूतिः, बाणः, हर्षः, दण्डी, माघः, भारवि, विष्णु शर्मा इत्यादयः कवयः संस्कृतस्य वरदाः पुत्राः सन्ति । अस्माकं संस्कृतिः संस्कृते एवं संरक्षिता अस्ति । संस्कृतम् अधीत्य एव वयं स्वसंस्कृतिं ज्ञातुं समर्थाः भवामः । संस्कृतस्य उन्नत्या भारतराष्ट्रस्य उन्नतिः स्वयमेव भविष्यति ।

(क) एकपदेन उत्तरत -

$\frac{1}{2} \times 4 = 2$

- (i) का प्राचीनतमा भाषा अस्ति ?
- (ii) अस्माकं संस्कृतिः कस्मिन् संरक्षिता अस्ति ?
- (iii) संस्कृतभाषा केषाम् भाषा अस्ति ?
- (iv) कस्य उन्नत्या भारतराष्ट्रस्य उन्नतिः भविष्यति ?

(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत -

$1 \times 4 = 4$

- (i) संस्कृतस्य हिन्दीभाषाया सह कीदृशः सम्बन्धः ?
.....
- (ii) संस्कृतभाषायाः वरदाः पुत्राः के आसन् ?
.....

(ग) निर्देशानुसारं उत्तरम् -

$\frac{1}{2} \times 4 = 2$

- (i) "माता" इत्यर्थे अत्र किं पदं प्रयुक्तम् ? (प्राचीनतमा / आर्याणाम् / जननी)
- (ii) "अनधीत्य" इति शब्दस्य विलोमपदं अनुच्छेदात् एव चित्वा लिखत ।
(निबद्धा / अधीत्य / वरदाः)
- (iii) "ज्ञातुम्" इति पदे कः प्रत्ययः ? (क्त्वा / तुमुन् / ल्यय्)
- (i) "भाषासु" इति पदस्य किं विशेषणं अत्र प्रयुक्तः पुत्रीं
(सर्वासु / संसारस्य / निबद्धाः)

खण्ड-ख (रचनात्मकं लेखनम्)-14

2. मञ्जूषातः शब्दं चित्वा रिक्तस्थानानि कथां पूरयतः -

1/2×8=4

मञ्जूषा - स्वकीयैः, कृतवान्, कर्तनम्, वृद्धः, साट्टहासम्, तर्हि, मोचयितुम्, अकस्मात्

एकस्मिन् वने एकः व्याघ्रः आसीत् । सः एकदा व्याधेन विस्तारिते जाले बद्धः अभवत् ।
सः बहुप्रयासं किन्तु जालात् मुक्तः नाभवत् । तत्र एकः मूषकः
समागच्छत् । बद्धं व्याघ्रं दृष्ट्वा तम् अवदत्-अहो । भवान् जाले बद्धः । अहं त्वां इच्छामि ।
तच्छ्रुत्वा व्याघ्रः अवदत्-अरे । त्वं क्षुद्रः जीवः मम सहाय्यं करिष्यसि । यदि त्वं मां
मोचयिष्यसि अहं त्वां न हनिष्यामि । मूषकः लघुदन्तैः तज्जालस्य
..... कृत्वां तं व्याघ्रं बहिः कृतवान् ।

3. मञ्जूषाप्रदत्त शब्दानां साहाय्येन पञ्च संस्कृत वाक्यानि लिखत -

2×5=10

(अध्यापकाः विद्यालये, सुयोग्याः, सन्ति, विद्यालयस्य, भवनं विशालम्, अस्ति, पुस्तकालयः, एकः,
विशालः)

(क) ?

(ख) ?

(ग) ?

(घ) ?

(ङ) ?

खण्ड-ग (अनुप्रयुक्त व्याकरणम्)-24

4. उदाहरणानुसारं रिक्तस्थानानि पूरयत -

1×5=5

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
यथा- मातृ (प्रथमा)	माता	मातरौ	मातरः
स्वसृ (प्रथमा)
मातृ (तृतीया)	मात्रा	मातृभ्याम्	मातृभिः
स्वसृ (तृतीया)
स्वसृ (सप्तमी)	स्वसरि	स्वस्त्रोः	स्वसृषु
मातृ (सप्तमी)
स्वस (षष्ठी)	स्वसुः	स्वस्त्रोः	स्वसृणाम्
मातृ (षष्ठी)
पितृ (षष्ठी)

5. सन्धिं कृत्वा लिखत -

1×5=5

- (i) मृग + आदीनाम् =
- (ii) तथा + एव =
- (iii) कुत्र + अपि =
- (iv) बुभुक्षितः + अस्मि =
- (v) प्रति + आ + अवर्तत =

6. धातुं प्रत्ययं च लिखत -

1×5=5

पदानि	=	धातुः	+	प्रत्ययः
यथा - गन्तुम्	=	गम्	+	तुमुन्
द्रष्टुम्	=	+
करणीयः	=	+
पातुम्	=	+
खादितुम्	=	+
कृत्वा	=	+

7. उदाहरणानुसारं लकार परिवर्तनं कुरुत -

1×6=6

वर्तमानः कालः	अतीत कालः
यथा- सा शिक्षिका अस्ति ।	सा शिक्षिका आसीत् ।
(i) सा अध्यापने संलग्ना भवति ।
(ii) सः त्रयोदशः वर्षकल्पः अस्ति ।
(iii) महिलाः तडागात् जलं त्रयन्ति ।
(iv) वयं प्रतिदिनं पाठं पठामः ।
(v) यूयं किं विद्यालयं गच्छथ ।
(vi) ते बालकाः विद्यालयात् गृहं गच्छन्ति ।

8. मञ्जूषातः क्रियापदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत -

1×3=3

मञ्जूषा- सन्ति, निवसन्ति, इच्छामि

(i) अहम् किमपि श्रोतुम् -

(ii) अत्र बहवः जनजातीयाः -

(iii) सप्त केन्द्रशासित प्रदेशाः -

खण्ड-घ (पठित अवबोधनम्)-34

9. गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

1848 तमे ख्रिस्ताब्दे पुणे नगरे सावित्री ज्येतिबामहोदयेन सह कन्यानां कृते प्रदेशस्य प्रथमं विद्यालयम् आरभत । तदानीं सा केवलं सप्तदशवर्षीया आसीत् । 1851 तमे ख्रिस्ताब्दे अस्पृश्यत्वात् तिरस्कृतस्य समुदायस्य बालिकानां कृते पृथकतया तथा अपरः विद्यालयः प्रारब्धः ?

(I) एकपदेन उत्तरत -

सावित्री केन सह कन्यानां कृते प्रदेशस्य प्रथमं विद्यालयम् आरभत ?

(II) पूर्णवाक्येन उत्तरत -

केषां कृते पृथकतया तथा अपरः विद्यालयः प्रारब्धः ?

.....

(III) 'बालिकानां' पदस्य समानार्थकं पदं किं ? (.....)

(क) अपरः (ख) तदानीम् (ग) कन्यानां (घ) ख्रिस्ताब्दे

10. अवतरणं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

इमाः सप्तभगिन्यः स्वीयं प्राचीनेतिहासे प्रायः स्वाधीनाः एवं दृष्टाः । न केनापि शासकेन इमाः स्वायत्तीकृताः । अनेक संस्कृति-विशिष्टायां भारतभूमौ एतासां भगिनीनां संस्कृतिः महत्त्वाधायिनी इति ।

(I) एकपदेन उत्तरत -

काः स्वीचे प्राचीनेतिहासे प्रायः स्वाधीना एवं दृष्टा ?

(II) पूर्णवाक्येन उत्तरत -

केन शासकेन इमाः स्वायत्तीकृताः ?

.....

(III) 'भारतभूमौ' पदस्य विशेषणपदं किम् ? (.....)

1

(क) संस्कृतिविशिष्टायाम् (ख) भगिनीनां (ग) महत्वाधायिनी (घ) संस्कृतिः

11. श्लोकांशान् मेलयत -

1×4=4

(क)

(ख)

(i) अस्त्युत्तरस्यां दिशिदेवतात्मा

हिमं न सौभाग्यविलोपि जातम् ।

(ii) पूर्वापरौ तोयनिधी वगाह्य

हिमालयो नाम नगाधिराजः ।

(iii) अनन्तरत्न प्रभवस्य यस्य

निमज्जतीन्दोः किरणेष्विवाङ्कः ।

(iv) एको हि दोषो गुणसन्निपाते

स्थितः पृथिव्याः इव मानदण्डः ।

(i)

(ii)

(iii)

(iv)

12. अधोलिखितानि घटनाक्रमानुसारं लिखत -

1×4=4

(i) सामाजिक कुरीतीनां सावित्री मुखरं विरोधम् अकरोत् ।

(ii) नववर्षदेशीया या ज्योतिबा फुले महोदयेन परिणीता ।

(iii) महारोगप्रसारकाले सेवारता सा स्वयम् निधनं गता ।

(iv) महाराष्ट्रस्य नयागाँव नाम्नि स्थाने सावित्री अजायतं ।

(i)

(ii)

(iii)

(iv)

13. विशेषणैः सह विशेष्याणि योजयत -

1×4=4

विशेषण पदानि

विशेष्यपदानि

(i) कियत्

कूपः

(ii) गभीरः

वसनम्

(iii) स्थूलः

कालम्

(iv) आर्द्रम्

विडालः

- (i)
- (ii)
- (iii)
- (iv)

14. रेखाङ्कितानि पदानि आधृत्य मञ्जूषातः पदानि चित्वा प्रश्न निर्माणं कुरुत - 1×4=4

मञ्जूषा- कः, केषाम्, के, कानि

- (i) तेषां स्वामिनः असमर्थाः सन्ति । ?
- (ii) कार्यसमाप्तौ वेतनानि अतिरिच्य सम्मानमपि प्राप्तनुवन्ति । ?
- (iii) गजधरः सुन्दरः शब्दः अस्ति । ?
- (iv) तडागाः संसारसागराः कथ्यन्ते । ?

15. मञ्जूषातः अङ्कानां कृते पदानि चिनुत - 1×4=4

मञ्जूषा- चतुर्नवतिः, द्वासप्ततिः, सप्तनवतिः, षडशीतिः

- (i) 86 (ii) 97
- (iii) 72 (iv) 94

16. अधोलिखितानां पदानां लिङ्गम् विभक्तिं वचनञ्च लिखत - 1×6=6

पदानि	लिङ्गम्	विभक्तिः	वचनम्
यथा- करिणाम्	पुंल्लिङ्गम्	षष्ठी	बहुवचनम्
(i) कस्तूरी
(ii) युद्धेः
(iii) सीमन्तिनीषु
(iv) बलवन्तम्
(v) शूलपाणिः
(vi) शक्रस्य

